

Sheila Margaret Pelizzon'un Kadının Konumu Nasıl Değişti? Feodalizmden Kapitalizme adlı eserinin değerlendirilmesi

*Review of Kadının Konumu Nasıl Değişti?
Feodalizmden Kapitalizme by Sheila Margaret
Pelizzon*

Pelizzon, S. M. (2020). Kadının konumu nasıl değişti? Feodalizmden kapitalizme (İ E. Sadi & C. Somel). İmge Kitabevi.

Neslihan AVCI*

Sheila M. Pelizzon'un kaleme aldığı Kadının Konumu Nasıl Değişti? Feodalizmden Kapitalizme adlı kitap, karşılaştırmalı bir tarihsel yaklaşımla kadının konumunda yaşanan değişimleri açığa çıkarmayı amaçlamaktadır. "Çalışmanın Sorunsalı" adlı birinci bölümün ardından sıralanan üç bölüm ve sonuç başlıklı toplam beş bölümden oluşan kitapta yazar, feodalizmden kapitalizme geçişin bir unsuru olarak kadının konumundaki gerilemeyi ve toplumsal cinsiyet inşa etme süreçlerini, kitabın temel problematiği şeklinde değerlendirmiş ve bu bağlamda karşılaştırmalı tarihsel bir yaklaşımla konuyu irdelemiştir. Yazarın bu bakış açısı, bilindik "toplumsal cinsiyet" okumalarını ve feminist kuramın başat öğelerini kökten değiştiren bir iddiayı da gündeme getirmektedir.

Kitabın genel hatlarına dair bilgilerin verildiği "Çalışmanın Sorunsalı" başlığı altında, öncelikle kadın çalışmalarına dair çeşitli

* Dr. Öğrencisi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halkbilimi Ana Bilim Dalı, neslihanavci@hacettepe.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9186-0740>.

saptamalar yapılmıştır. Kadının durumunu öğrenmek isteyen bir araştırmacının, kadın çalışmaları alanında bir cevap bulamayacağını ileri süren Pelizzon, son dönem feminist düşünürlerin de böylesi bir araştırmaya temel oluşturamayacağını savlamaktadır. Çünkü feminist düşünürlerin bir kısmının, kadınların tabi konumunu ele alırken, genelde iktisadi açıdan erkeklerle eşit şartlarda olmamalarından ya da diğer bir deyişle; kadınların çalışma imkânlarının yetersizliğinden, ev işlerinin ücretlendirilmemesinden kaynaklandığını öne sürmeleri, yazarın cephesinde tarihsel süreci göz ardı etmeye denk düşmektedir. Yazar, liberallerin eşitsizliğin çözümünü kadınların bireysel durumunun ücretli istihdam yoluyla çözülmesi gerektiği düşüncesinde olmalarından bahsederken, sorunun bu temelde inşa edilmesi dolayımında kadının eve kapatılması ve ev içi faaliyetlere mahkûm edilmesi gibi sonuçların da ortaya çıkacağı kanısındadır. Başka köktenci feministlerin ise kadının düşük konumunu; ataerki denen toplumsal kurumda aranması taraftarı olduklarını ve bunun ataerkinin bileşenlerinin ne olduğuyla tartışılması gerektiğini varsaymıştır. Yazar bu bağlamda, Eisenstein'ın kadının toplumsal konumuyla ilgili betimlemesinden örnekle yola çıkmış ve ona göre; ataerkiyi idame ettirenin devlet olduğunu aktarmıştır. Ataerkinin değişkenliği konusunda irdelemelerde bulunan yazar, toplumsal dizgelerin ve kurumların kendiliğinden değişemez olduklarını, bunun ancak iktidarı elinde bulunduran insanlar tarafından yaratılıp, değiştirilebildiğini gündeme getirmiştir. Bunun yanı sıra eğer ataerkinin bileşenlerinin toplumsal dizgeden dizgeye değiştiği söylenebiliyorsa, bunların her bir toplumsal dizgede kadının konumunu ne ölçüde ve nasıl etkilediği hususunun da üzerinde düşünülmesi gereken bir sorunsal olduğunu vurgulanmıştır. Yazar, Eisenstein'ın 1968 sonrasındaki fikir akımlarından köktenci feminizmin bir ürünü olduğunu ileri sürerek, bu düşünce akımının bir öğretisi olmasa da bir temel görüşü olduğunu aktarmıştır. Yazar, bu akım mensuplarının gözünde; kadınların her alanda erkekler tarafından bastırılmış ve sömürülmüş olmalarının yattığını belirtmiştir. Tam da bu nedenle köktenci feministlerin, toplumsal yapıdaki eşitsizliklere odaklanmak yerine, kadınları kişisel yaşantılarına; evlilik, çocuk bakımı, sağlık gibi belli alanlara odaklandıklarını savlamıştır.

Pelizzon, kadının bugünkü konumunu tarihsel diyalektikten çıkarma işini Marxistlerin de başarılı bir şekilde yapamadıklarını ileri süre-

rek, onların ev kadınına özgürleştirmek için sanayiye dönmeleri gerektiği varsayımını ele almıştır. Marxistlerin kadın üzerindeki tahakkümü özel mülkiyetle ilintili bir toplumsal ilişki ve mülkiyeti de kapitalizmin temeli şeklinde gördüklerini aktararak, bunun haklı bir yargı olduğunu vurgulamıştır. Ancak yazar, marxist feministlerin; toplumsal cinsiyeti sınıfla ilişkilendirebilecek ve bunların ikisini de egemen zümrenin nasıl kendi lehine yonttuğunu ifşa edebilecek iken, birini aile içinde değişmez cinsiyet farklarına dayanan ataerki ideoloji; diğerini de iş yerinde cinsiyete dayalı iş bölümü olarak iki yarı özel tahakküm düzeneği şeklinde, çözümlenmeye elverişsiz bir kavrayışta takılıp kalmaları dolayımında eleştirmektedir. Pelizzon'a göre, toplumsal cinsiyet kapitalizmin dinamikleri tarafından üretilmektedir. Zira kadını tahakküm altına alarak ucuz işgücüne çevirmeksizin kapitalizm ne asıl hedefi olan kâr etme olanaklarını gerçekleştirebilecek ne de sistem bütünlüğünü koruyabilecekti.

“Feodalizm” adlı ikinci bölümde, feodalizmin hüküm sürdüğü 1000 tarihinden, yaklaşık 1250 yılına kadarki dönem aralığında kadınların toplumsal konumları irdelenmiştir. Kadınların feodalizmin hüküm sürmediği yıllarda, daha yüksek bir toplumsal konumda yer aldıklarını iddia eden yaklaşımlara cevap arayan yazar, bu iddiaların temelinde; soylu kadınların, ailelerinin toplumsal kudretini kullanarak toprak üzerinde hak sahibi olmaları gibi gerekçelerle konuyu aydınlatmaya çalışmıştır. Bu görüşteki yazarların; soylu kadınların şato yönetiminden sorumlu olabilmeleri, manastırda söz sahibi olmaları gibi, çeşitli sayılıtlarından bahseden Pelizzon, soylu olmayan kadınların toplumsal durumuna dair pek de malzeme olmadığına dikkat çekmiştir. Araştırmacıların feodal düzende, kadının toplumsal konumuna dair fikir birliği içinde olmamaları, feodal dönemde kadının toplumsal konumunu muğlaklaştırmaktadır. Bunun yanı sıra feodal düzenin de muğlak olduğunu ileri süren yazar, feodalizmde üç temel toplumsal eğilimin olduğunu vurgulamıştır. Bunlardan ilki; toprak ve işgücü üzerinden kontrolü hedefleyen, babadan oğula miras yoluyla aktarılan beyliğin ortaya çıkıp sürdürülmesi, ikincisi; serfliğin ortaya çıkıp sürdürülmesi, üçüncüsü ise; bu ilişkilerin sürdüğü alanı genişletmek için ilişkileri yeni bölgelere yayma faaliyetidir. Bu bağlamda “kandaş veraset” sistemine de dikkat çeken yazar, verasette büyük oğlun önceliği kurumunun Güneybatı Avrupa’da daha yavaş ilerlediğini aktarmıştır. Bu bölgede, kandaş veraset sisteminin koruduğu arazilerin, kadınlar da dahil varisler arasında bölüşülmeye

devam ettiğini, on ikinci yüzyılın ortalarına kadar kız çocuklarının da erkek çocuklar gibi ailevi haklardan yararlandıklarını belirtmiştir.

Ruhban sınıfının bekârlık ilkesine de değinen yazar, bu bağlamda rahiplerin bekâr kalmasını önleyici bazı uygulamalardan bahsetmiştir. Papazların bekârlığı ilkesinin aslında, kadınların artık papazlarla evlenmek istememelerinden geldiğini, ilk Hıristiyan yazarların da bu atmosferde kadın düşmanlığını yeniden canlandırıcı enstrümanlar aradıklarını ilave etmiştir. Böylelikle feodal sistemde, kilise ve aristokrasi olmak üzere iki egemen sınıfın kadınlar hakkında kuramlar geliştirdiğini, kilisenin kadın kuramını çileci manastır öğretilerden türettiğini ileri sürmüştür.

Serflik meselesine ayrı bir parantez açan Pelizzon, feodal dönem öncesinde işgücünün kısmen, hatta büyük ölçüde köleleştirilmiş işgücünden oluştuğunu, bir dönem sonra ise köle işgücünün azaldığını ve köle beslemenin masraflı bir hâl aldığını aktarmıştır. Bu bağlamda yazar, serfliği; kölelerin biçimsel olarak özgürlüklerini kazanıp aynı şekilde çalışmaya devam ettikleri, diğer yandan serbest köylülerin özgürlüklerini kaybedip eski kölelerle aynı toplumsal konumda harmanlandığı bir şema şeklinde açıklamıştır. Feodalizmdeki kölelik kalıntılarına dahi cinsiyetler arası bir ayırmaşmanın yer olmadığını, ayrımcılığın bütünüyle aristokratlar ve onların dışındaki sınıflar arasında kurumsallaştığını aktarmıştır. Bunun yanı sıra Pelizzon, feodal rejimin uzun vadede kadınlara zarar verecek bazı kurumların ortaya çıkmasına sahne olduğunu ve üniversitelerin kurulmasında; kadınlar, yoksullar, düşük rütbeli rahipler, köylüler, topluma başkaldıranlar gibi tabi konumdaki zümrelerin, değersizliğini ve aşağılığını ispat etmek gibi, gizli amaçların saklı olduğunu savlamıştır.

“Kargaşalı Ara Dönem: 1250-1450/75” adlı üçüncü bölümde yazar, köylülerin ve zanaatkârların toplumsal tarihi üzerine odaklanmış ve bu dönemde, göreceli olarak aristokrat sınıfının gerilediğini aktarmıştır. Bu dönemde kadınların konumunun -altın çağı yaşamasalar bile- görece yükseldiğini ve daha fazla toplumsal, siyasi ve iktisadi kudrete eriştiğini ileri sürmektedir. Pelizzon, 1300’lü yıllarda, Kara Vebanın toplumsal kırılmalara yol açtığını ve birçok kişinin bu olayı, işçilerin işverenler karşısında güçlenmesi şeklinde yorumladıklarını aktarmıştır. Ancak yazarın cephesinde asıl önemli sorun, bu vakaların kadının konumunu nasıl ve ne ölçüde etkilediği ve böylesi bir sorunsalın femi-

nist tarihçilerce ele alınmamasıdır. Kara Vebadan önce kadının toplum konumu ile erkeğinki arasında bariz farkların olmadığını aktaran yazar, bu felaketin hayatta kalan kadınların toplumsal konumunu önemli ölçüde iyileştirdiği kanısındadır.

Pelizzon, “veraset, toprak işleme ve yaşam döngüsü” bağlamında, geç orta çağdaki iktisadi varlığa ve toplumda itibara ulaşmanın başat ögesi olan “veraset” sistemine değinmektedir. Bu doğrultuda, bazı araştırmacıların bu çağdaki kadınları erkeğe oranla daha dezavantajlı bulduklarından bahsetmiştir. Mirasta erkeklerin kızlara yeğ tutulması, kadının evlenirken baba evinden getirdiği mallara eşleri tarafından el konması, bunlardan birkaçıdır. Ancak yazar, veraset sisteminin oldukça değişken bir yapıda olduğunu ileri sürerek, İtalya hariç neredeyse her yerde dul kadınların miras hakkı aldığını ya da dul kadınların ailelerinde ve geniş çevrelerinde sözlerini geçirebildiklerini aktarmıştır. Köylerdeki evliliğin toplumsal konumu ihtiva ettiğini aktaran yazar, toplumsal konumun da miras yoluyla aktarılabilir olduğuna dikkat çekmiştir. Almanya’daki köylülerde, evlenmede ilkenin eşlerinin birbirine toplumsal rütbe ve servette denk olmaları gerekliliğiyle açıklayan yazar, en büyük oğulların mülkten aslan payını aldıklarını ve idari makamlara oturduklarını aktarmıştır. Yazar, Bennett’in (1987) tabiriyle; farklı iktisadi tabakalardan insanların evlenmesinin sık görüldüğünü aktarırken, veba öncesi elli yıllık dönemde köy eşrafından kızların genelde küfüvleri olan erkeklerle evlendiklerini belirtmiştir.

Kara Veba sonrasında ise nüfusun azalmasıyla, köylülerin de feodal beyler karşısında durumlarının hızla iyileştigiğine dikkat çeken yazar, İngiltere’de nüfusun azalmasına paralel olarak köylü isyanlarının beylerin durumunu kötüleştirdiği üzerine vurgu yapmıştır. Kara Veba sonucu olarak nüfusun azalmasıyla kadınların da ücretlerinde artış olduğunu aktarmış, onlara yeni fırsatlar tanınmış olduğunu belirtmiştir. Dahası böylesi bir nüfus azalışının sadece kadınların konumunu güçlendirmedigini, aynı zamanda geriye kalan tüm nüfusun konumunu da iyileştirdiğini, nüfusun azalmasıyla kadınların konumu arasında birebir bağlantı kurmanın zor olduğunu da gündeme getirmiştir. Yazara göre; nüfusun azalmasında sadece bir hastalığın yayılması etkili olmayabilir; bu duruma köylü kadınların da bilinçli katkılar sağladığı varsayılabilir. Yazar, kentlilerin ücretlendirilmesinde artışı fark eden köylülerin, aynı durumu kendileri için istediklerinde bunu ancak nü-

fusun azalmasıyla sağlayabileceklerini anladıklarını ve böylece bilinçli bir nüfus azaltmaya gittiklerini savlamıştır. Pelizzon, Geç Orta Çağ'ın kadınlar için "altın çağ" olmasa da kadınların feodalizme kıyasla bu kargaşalı dönem içinde, kendi haklarını daha fazla savunabilir oldukları, kendilerini daha iyi ifade edebildikleri görüşündedir.

"Batılı Seçkin Zümrelerin Zaferi" adlı dördüncü bölümde ise yazar, Olwen Hufton (1998) gibi bazı isimlerin, modern çağın başlarında kadınların konumunun gerilediğini inkâr etmelerinden söz açmaktadır. Hufton'un bu görüşünü; evde rahatın artmasına, asayişin sağlanmasına, bir kısım feminist tarihçilerin de kadınlar için geçmişte bir altın çağ belirleyememesine dayandırdığını aktaran Pelizzon, bazılarının ise on altıncı yüzyılda kadının konumunda ciddi bozulmalar meydana geldiğini savladıklarını belirtmiştir. Yazar, toplumsal cinsiyeti kapitalist düzen özelinde, kadınların düşük toplumsal konumu olarak ele almaktadır. Ona göre; toplumsal cinsiyet, teorik olarak tüm kadınların tüm erkeklere tabiiyeti demektir. Başlangıçta bu durumun, kiliseler aracılığıyla desteklendiğini aktaran Pelizzon, ilk olarak kadınların mirastan hak alamaması ve iktisadi faaliyetlerden dışlanması ile işe başlandığını, daha sonra kadının dinden soyutlanması şeklinde temellendiğini vurgulamıştır. Bu bağlamda, kadını "cadı" olmakla suçlayan iblisleştirme çabalarının arttığını, Tevrat'tan örneklere dayanan bir ataerkinin de icat edildiğini ileri sürmüştür. Yazara göre; Tevrat'ta tasvir edilen kabile, ataerki değildi; buradaki ataerki, erkek aile reisleriyle devlet arasında zımnî bir anlaşma biçimiydi. Karı-koca ailesini önemseyen fikirlerin Protestanlığın ortaya çıkmasıyla daha da güçlendiği kanısında olan yazar, Katolik ilahiyatçıların evliliği değersiz olarak nitelendirmelerine karşın, Protestanların aile konusunda yeni bir akım başlatmalarından bahsetmiştir. Bu bağlamda Protestan öğretilerine değinen yazar, bu öğretilerde karısına saygılı davranmanın kocanın görevi hâline geldiğini aktarmıştır. Ancak böyle bir öğreti çerçevesinde, kadınların kocalarının öz güvenini sarsmaması gerektiğinin de yer aldığını vurgulayarak, idealde kadınların kocalarına tabi olmalarının yattığını ve bunun da kadının kocasından daha yaşlı ve daha yoksul olmasıyla pekiştirildiğini ileri sürmüştür. Yazar, evlilik ve ev işlerinin kadınlarca başlıca meşgale olması gerektiği görüşünde olan bu anlayışı, on altıncı yüzyılın evcimenlik ideolojisi ve Havva'nın günahının cezalandırılması olarak yorumlamıştır. Genel olarak on altıncı yüzyılda kadınların başka şekillerle de yasaların gadrine uğradıklarını aktarırken feodal dönemde

de geç orta çağda da yasalarda kadın-erkek arasında büyük farkların olduğunu vurgulamıştır.

Cadı avı üzerine de birtakım çıkarımlarda bulunan Pelizzon, cadı tatbikatında toplumsal cinsiyet algısının bütün dünyayı hiyerarşiye sokmayı amaçlayan bir çaba olduğu kanısındadır. Cadı avına kurban gidenlerin çoğunluğunun çocuk olduğunu, cadılıktan ziyade, büyücülüğün kadınla ilişkilendirilmesini ve bu bağlamda cadılığın kadına yüklendiğini ileri sürmektedir. Bu doğrultuda yazar, Orta Çağda skolastik bilginler ile papazların büyücülük kuramı kurmaya giriştiklerinde, dinsel sapkınlıkları kadınla ilişkilendirmelerine dair birtakım öngörülerde bulunmuştur. Aslında Pelizzon, temelde tüm bunların kadının ahlaki olarak zayıf olduğunu varsayan düşünceler etrafında şekillendiğini savunmaktadır. Cadı avının neden ortaya çıktığı konusunda fikir birliği olmadığını aktaran yazar, eğitimsiz otacıların rekabetini bertaraf etmek için böylesi bir uygulamanın ortaya çıkmış olabileceğini ileri sürmektedir. Devletin özellikle kadınları hedef alan cadı kovuşturması meselesini ise resmi kültürün kadınları zayıf, iffetsiz, ruhtan mahrum olarak tasavvur etmesine dayandırmaktadır. Kadınların ruhlar ve dünya âlemi arasında aracılık ediyor oluşları, masal ve hikâye naklederek toplulukların ortak hafızasında kilit rol oynamaları, ekilebilir tarlaların tarihçesini, örfe göre kimin ne kadar kira ödemesi gerektiğini bilen ve hak iddialarını buna göre çizen konumları devlet ve kilise yöneticileri için tehlike teşkil etmekteydi. Dolayısıyla yazar, böylesi bir yetkinliğe sahip kadınların devlet ve kilise yöneticilerinin otoritesine karşı bir tehlike unsuru olarak algılandıklarını ve büyücülükle suçlanarak yargılandıklarını gündeme getirmiştir. Bununla birlikte, köylülerin sözlü geleneklerini ve kültürel unsurlarını muhafaza edip aktaranların da hep kadınlar olduğunu, hâl böyle olunca kadınların kilisenin uygarlaştırma misyonuna direnen odaklar olmakla kalmadıklarını, aynı zamanda köylü toplulukların hafızasını da ifade ettiklerini aktarmıştır. Tüm bu olgulardan hareketle Pelizzon, binlerce kadının yakılarak öldürüldüğü cadı avlarının 15. ve 16. yüzyıllar arasında âdeta bir akıma dönüşerek, batılı zengin zümrelerin ayrıcalıklarını tanımak için araçsallaştırıldığını ileri sürmektedir.

“Sonuç” adlı beşince bölümde yazar, toplumsal cinsiyetin, toplumda huzursuzluğa ve asayişsizliğe yol açan bazı etkenleri bertaraf ederek, düzeni yeniden kurmak için oluşturulduğunu, toplumsal cinsiyetin

icadı neticesinde de erkeklerin kadınların tam zıttı bir konuma kavuştuğunu “kadınların tâbi, erkeklerin hâkim olduğu bir konum” savıyla ifade etmiştir. Yazar, feodalizm ve kapitalizm üzerine yaptığı irdelemelerden, sistemlerin esas itibarıyla seçkin egemenlere ayrıcalıklarını pekiştirip kontrol etmelerine yarayan birer aygıt olduğu kanaatine varmıştır. Baskıcı, sömürücü ve hiyerarşik bir sistemden ise anarşinin yeğleneceğini vurgulayan Pelizzon, anarşinin yorucu ve tehlikeli olmasına karşın, daha iyi seçeneklerin yokluğunda; anarşi ortamında insanlara tahakküm etmenin zor olduğunu ve bu sebeplerde de oyunu anarşiden yana kullandığını belirtmiştir.

Sheila Margaret Pelizzon’un kaleme aldığı *Kadının Konumu Nasıl Değişti? Feodalizmden Kapitalizme* adlı kitap, toplumsal cinsiyet bağlamında kadının konumuna dair derin bir tarihsel okumayı ihtiva etmektedir. Yazarın, feodal ve kapital düzen içerisinde hangisinin kadının konumunu daha derinden etkilediği üzerine bir arayışa girmesi, kapitalizmin kadının konumunu değiştirmesiyle yanıt bulmuştur. Yazar; ataerki toplumsal düzenin, erkeklerin kapitalist düzene daha fazla yakınlaşmasını sağladığı, kadınların ise ucuz iş gücüne yönelmesini kolaylaştırdığı sonucuna ulaşmıştır. Ancak, yazarın derinlemesine tarih okuması yaptığı kitap içerisinde, toplumların geçirdiği tarihsel sürecin konjonktürüne odaklanması, kadının konumuna dair çıkarımları ötelemektedir. Kitapta yapılan karşılaştırmalı tarihi okuma, tarihi bir okumadan öteye gidememiş ve dolayısıyla kadının konumuna dair değişkenler satır aralarında bir sayıltı olarak kalmıştır. Bununla birlikte yazarın, tarih boyunca kadınlarla ilgili biyolojik referans noktalarına atıfta bulunan aşağılamaları da göz ardı etilmediği söylenebilir. Öyle ki kitapta bu husus yok denecek kadar azdır. Kadının her ay düzenli olarak bedeninden gelen özel kan (regl döngüsü) ve doğum yapabilme kabiliyeti, tarihin en eski çağlarından bugüne kadın cinsi özelinde çeşitli tabuların oluşmasına sebebiyet vermekle kalmamış, bu durum aynı zamanda toplumsal cinsiyetin kadın aleyhine işlediği “ikinci bir cins” olma durumunu da tetiklemiştir.

Kitapta gözlemlenen bir diğer noksanlık ise kapitalist düzen içerisinde “eve çağırılan kadın” metaforunun yeteri kadar yansıtılmamasıdır. Bu durum, yazarın Batı Avrupa cephesini hedef alarak tarihi bir okuma sunmasından kaynaklanabilir. Oysa ki kadının konumuyla ilgili tarihi bir okuma, salt Avrupa ya da Doğu bloku ülkeler ile sınırlandırıl-

lamayacak kadar geniş bir alanı kapsamaktadır. Dini ve etnik açıdan farklı kökenlere sahip kadınların konumuyla ilgili ayrı bir parantez açılmaması, toplumsal cinsiyet gibi evrensel bir konunun oryantalist bir bakış açısıyla ele alındığı savını güçlendirmektedir. Bu açıdan yazarın tarihi hadiseleri değerlendiriş biçimi, yer yer nesnellikten uzak, öznelliğe yakın bir tablo çizmektedir. Aslında kapitalist düzen, kadının konumunu tuzağa düşüren önemli ve bir o kadar da evrensel bir dönüm noktasıdır. Tıpkı Rowbotham'ın değindiği gibi; “ailede kadının gerçekleştirdiği üretim sonucunda, erkek ve kadın rollerinin ayrılması hem maddesel hem de ideolojik bakımdan, kapitalizmin korunup sürdürülmesinin bir gereği olarak düşünülmüş ve böylelikle, erkeklerin çalışma dünyası için, kadınların ise aile için yetiştirildiği, cinsel iş bölümü farklılığı belirginleşerek; kadının, erkeğin kazancına bağımlı olduğu ve mahrem dünya olan aile sorumluluğunu yüklediği durum ortaya çıkmıştır” (Rowbotham, 1987: 105). Dolayısıyla kadın, kapitalist düzenin devamını sağlayan yeni müttefiklerin bakıcısı, diğer bir deyişle; biyolojik getirilerine bağımlı, üretim merkezi olan bir konum işgal etmiştir. Bununla birlikte yazarın titizlikle yürüttüğü kronolojik tarih sunulu bu kitap, özellikle Batı Avrupa cephesinde toplumsal cinsiyet dolayımında yaşanan gelişmeler hakkında detaylı bilgiler vermesi sebebiyle pek çok farklı disiplinden okuyucu için önem arz eden bir çalışmadır.

Kaynakça / References

Rowbotham, Sheila. (1987). *Kadın bilinci erkek dünyası*. (Ş. Alpagut, Çev.). Payel Yayınevi.